

Den psykoanalytiske mes- ter?

Lacan, J.: *Le transfert*, Le Seuil, 1991, 460 sider, og *L'envers de la psychanalyse*, Le Seuil, 1991, 246 sider.

*

Udgivelsen af Lacans to seminarer, *Le transfert*, der oprindeligt blev holdt som offentlige forelæsninger på universitetet i 1960-61, og *L'envers de la psychanalyse*, holdt som ugentlige forelæsninger december 1969 - juni 1970, har ladet vente længe på sig. Udgivelsespolitikken, der bestemmes af Lacans efterladte svigersøn og indtil videre vigtigste teoretiske arvtager, J.A. Miller, er træg.

Nogle syntes, at den var så træg, at de før udgivelsen af de to seminarer indrykkede annoncer i Frankrigs vigtigere dagblade, hvori de efterlyste publiceringen af de på daværende tidspunkt 20 (nu 18) uudgivne seminarer eller muligheden for at konsultere ikke-offentliggjorte udgaver heraf på andre biblioteker end den officielle Lacanskoles bibliotek. Blandt underskriverne af disse annoncer var en række højt estimerede psykoanalytikere.

De to seminarer viser Lacan fra to forskellige, men ikke mindre væsentlige sider. I 1960 var han stadig på vej til at blive den uomgængelige, imponerende og for mange uoverskuelige, hvis ikke frygtindgydende figur inden for psykoanalysens verden. Hans forelæsninger var besøgte, men han var ikke nogen institution. Han kastede sig måske derfor over et centralt aspekt i psykoanalysen: overføringen, og tæt forbundet hermed: kærligheden.

Lacan søgte belæg for sine psykoanalytiske teorier i Platons *Symposion*, hvis

emne er kærligheden. En række talere fremsiger her deres mening om emnet, da et beruset selskab med bl.a. Alkibiades og Agathon gør sin pludselige entré. Alkibiades ændrer emnet, så han i stedet for at tale om kærligheden holder en lovtale for Sokrates. Han får lov til at fortælle om sin kærlighed til Sokrates, der altid holder sig på afstand af ham. Sokrates indeholder, som en gud i sit indre, specielle billeder, et smykke-skrin, en *silen* eller en *agalma*, som Alkibiades er tiltrukket af, men aldrig får fingrene i. Sokrates på sin side afviser at rumme de værdier, som han bliver tillagt. Han rummer ikke den *agalma*, som Alkibiades' begær er rettet imod. Hans begærsobjekt er en mangel (hos Sokrates).

Begærsobjektet er i realiteten et ikke-eksisterende delobjekt. Kærligheden er ikke rettet mod et helt objekt, dvs. et andet subjekt, men mod et delobjekt: "...agalma, dette objekt som vi har lært at indkredse i den analytiske erfaring" (*Le transfert*, s. 177). Kærligheden er rettet mod det hos den elskede (Sokrates), som den elskede ikke har. Eller anderledes udtrykt: kærligheden (Alkibiades') fordrer en udveksling af det (Sokrates indre billeder, *algalmaen*), som man ikke har. "Kærligheden er at give, hvad man ikke har" (s. 46), og hvad man ikke vil give. Platons beskrivelser heraf falder altså i høj grad sammen med den psykoanalytiske erfaring.

Sokrates afviser imidlertid at være det egentlige objekt for Alkibiades' kærlighed. Han hævder, at hans tale ikke er rettet mod ham, men mod Agathon. Alkibiades har overført sin kærlighed til Sokrates, ligesom klienten i den analytiske klinik i et vist omfang overfører sin (neurotiske) kærlighed til kærlighedsobjektet (*algalmaen*) til analytikeren. I denne

filosofiske overførings-situation optræder Alkibiades som analysanden, Sokrates som analytiker og Agathon er begærsobjektet. "... Sokrates siger til Alikibades: alt det, som du fortæller mig, er rettet mod ham. Hvilket præcist er analytikerens funktion..." (s. 460).

I *Le transfert* forsvarer Lacan på indirekte vis psykoanalysen og benytter sig af filosofien til at udvikle sine begreber. Psykoanalysen appliceres ikke på filosofien, men den drager lære fra den. I *L'envers de la psychanalyse* er situationen en anden. Selvom 68-revolten rumler uden for og til tider også i selve auditoriet, er Lacans position sikret. Han fremstår som en mester inden for den psykoanalytiske diskurs, godt på vej til at blive en institution.

Det er måske derfor, at han forsøger at få totalt overblik over den verden, der ligger uden for den kliniske overføring, som er psykoanalysens alfa og omega. Det sker i kraft af de fire berømte diskurser: den psykoanalytiske, den filosofiske, den universitære og den hysteriske. Analytikerens støtter sig til den psykoanalytiske, patienten til den hysteriske, undervisnings-institutionerne til den universitære og filosofien (herunder studenter-revoltens) til den filosofiske diskurs.

Disse diskurser, der bl.a. beskrives med matematiske tegn, er for så vidt uden ord, og udgør derfor psykoanalysens bagside eller modsatte side: *l'envers*. I kuren tales der. Den analytiske diskurs er derfor overføringens 'envers', men den analytiske diskurs' *envers* er samtidig filosofien eller tumulten i gaderne uden for Lacans forelæsningsaal (jf. *L'envers de la psychanalyse*, s. 90). Studenter-oprøreren Daniel Cohen-Bendit figurerer således på forsiden af seminaret.

Det er svært at afgøre, om enhver reelt eksisterende diskurs (sportens, TV-avi-

sens, militærets, den perverses osv.) udgør varianter af disse formaliserede diskurser, og med hvilken sikkerhed Lacan fremsætter sine ideer herom. Det væsentlige objekt for hans betragtninger er imidlertid lige så meget den mester-diskurs, som Hegels filosofi hævdes at udgøre, som det er den analytiske. Filosofien er ikke længere inspirationskilde for Lacan, men udgør en diskurs, der af forskellige grunde må afvises. Den analytiske diskurs finder sin modsætning i mester-diskursen (ibid., s. 99).

Lacans formalisering af det analytiske arbejde eller udviklingen af de fire diskurser er ikke en behændig omgang med det analytiske objekt: det ubevidste. Den er en applikation af psykoanalysen på områder, som den ret beset ikke ved så meget om. Freuds begreb om den "vilde psykoanalyse" er ikke så malplaceret her, som man skulle tro. Såfremt det ubevidste skal bevare sin hypotetiske status, må en sådan "vildskab" eller bedre-viden på områder, der ligger uden for psykoanalysens egentlige gebet, undgås.

Lacan optræder ofte her som en (anti-autoritær) mester, den analytiske diskurs' subversive mester, der reducerer andre diskurser til sine formalistiske overvejelser. Det gør ikke *L'envers de la psychanalyse* mindre spændende eller inspirerende at læse, men det begrænser værdien af hans overvejelser omkring de ikke-analytiske diskurser. Den essentielle interesse for psykoanalysen ligger ikke i disse overvejelser andet end som kilde til belysning af det kliniske arbejde. Den ligger snarere i hans originale forståelse af klinikens område, af den analytiske og hysteriske diskurs.

René Rasmussen